

ПАССІРШАЙН

Жовтень на половині. Привокзальний майдан у Харкові захряс утікачами. Куди оком не кинь—кагал і бебехи—на візках, возах, автах. Бебехи і купи продуктів.

При виході до віядуку на плятформи приміських поїздів величезний натовп. День-у-день скорочується число цих поїздів, і робітники, службовці годинами мусять чекати, щоб потрапити, нарешті, додому, за місто.

Підійшла колона „окопників“. Старі й молоді. Чоловіки й жінки.

— Чи повернемося ж? І куди нас женуть?

— І що їстимем? Наказано за-пастися харчами на десять діб, а де ж ти того хліба візьмеш, коли, простоявши в черзі з півночі, дістанеш пайку на день?—півголо-сом розмовляють дві „окопниці“.

— А он там,—хитнув головою в бік жидів-утікачів третій „окопник“,—повні кишені грошей, пуда-ми жи-и та всяке їстівне. А ти, голодний, мушиш ритися в землі,

як той кріт, мерзнути та ще, мо-же, й кулі спробуеш... Чому ж во-ни на окопи не йдуть? Га?

За півтори години поїзд рушив на Мерефу.

Голоси, вигуки зливаються в су-цільний приглушений гомін. Люди, по-двоє, по-трое купками, діляться вражіннями, сподіваннями, згадка-ми. Всіх цікавить одне: коли ж, нарешті, буде край?.. А чому край, не договорюють, мовляв, сам зна-єш... і стіни вуха мають.

Двоє в кутку стиха розмовля-ють. Запорошені, бліді обличчя. Червоні від утоми повіки.

— Так таки нічого й не було?

— Та й не було. На крилах же не прилечу. Сказав майстрові: сам знаєш, поїзд тепер іде не за гра-фіком—ну, й спізнився на дві го-дини. Нічого не сказав, тільки ли-шив працювати поспіль дві зміни. А ще кілька днів тому неодмінно потрапив би до тюрми за спіз-нення.

— Чого доброго! Таких пастск людям понастановили, що й пода-тися нікуди... Куди там тому крі-пацтву за старих часів!

За хвилину почувся знайомий гуркіт „свата“—ця назва бойового німецького літака була дуже по-ширена. Вмить галявина обіч поїз-да забіліла листівками, немов зня-лася хуртовина. Звідусіль—з буфе-рів, приступок, вагонів, виперед-жаючи один одного, зіскакували люди, щоб дістати бодай одну ли-стівку. Хотілося почути слово правди,—адже облудою жили по-над два десятки років.

За листівками обережно по-лювали десятки людей: старі і малі, чоловіки й жінки.

Озираючись, хапливо, насторо-жено, щоб не наскочив хто з властей, люди вчитувались у скупі, але правдиві слова Командування Німецької Армії:

„... вас дурять понад двадцять три роки. Обіцяли землю і волю, натомість закріпачили... червоній армії бракує постачання, зброї. Лише з упертости ватажки гонять вас на смерть... кидайте зброю, нищять жидів-комісарів. Німецька Армія боронить вам вільне життя, поверне втрачені вами права віль-них громадян... земельні питання розв'язуються“.

— От і перепустка надрукована. Безборонний перехід, хто її має. А поряд німецькою мовою: „Пас-сіршайн“—називається.

— Як, як?

— Пас-сір-шайн, — перечитав по складах юнак.

Глибоке вражіння. Почуто, на-решті, слово правди. Схвильовано перешіптуючись, слухачі відходять убік—небезпечно.

Несподівано я помітив літнього робітника-садівника. Сльози, як го-рох, котилися йому по обличчю. Біль кричав з очей. Ніхто не спи-тав, чого він плаче. Але він не ви-тримав, поділився горем:

— Сина вбито... На фронті... І за що поліг? Один був... Ех, не дісталась йому ота перепустка!

Поїзд далі не пішов. Все ближ-че чулися гарматні постріли.

За кілька днів Харків був виз-волений. Харків'яни, як і весь ук-раїнський народ, ми дістали ПАС-СІРШАЙН—до нового життя, до будування нової України.

ІВАН ОЛІЙНИК.